

Megemlékezés Dicenty Dezső születésének 135. évfordulója alkalmából

Tisztelt Emlékezés!

Az a megtiszteltetés ért, hogy születésének 135. évfordulója alkalmából, néhány méltató szóval emlékezhetem meg Szekszárd város nagy tudású, sokoldalú, a magyar szőlőtermesztés ügyét elkötelezetten szolgáló, de egyben európai kitekintésű szülöttéről, az Ampelológia Intézet egykori kísérletügyi, majd főigazgatójáról, Dicenty Dezsőről.

Ma, a „racionálisan gondolkodó, reformszellemű” közgazdászaink úgy mondanák Dicenty diplomahalmozó volt, hiszen a középiskola elvégzése után a magyaróvári Gazdasági Akadémián szerzett diplomát, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karán folytatta tanulmányait. Ezzel párhuzamosan a Földtani Intézetben gyakornok, majd elvégzi a Felsőbb Szőlő- és Borgazdasági Tanfolyamot. Agronómia, bölcsészet, talajtan, szőlészet-borászat, olyan önálló tudomány-területek, amely elméleti tudás együttes birtoklása megalapozza Dicenty Dezső későbbi sokrétű tevékenységét.

1905-től kerül gyakornokként az Ampelológia Intézethez, ahol a ranglétrát végigjárva gyakornok, segédfelügyelő, adjunktus, majd az Intézet Gyakorlati szőlőművelési és agrogeológiai osztályának a vezetője lesz. Munkásságának ebben a szakaszában elsősorban geológiai és talajtani kérdések voltak az érdeklődése középpontjában. Szóts Andor kollégájával Erdélyben, Maros-Torda vármegyében, hazánkban elsőként végeztek szőlészeti talajfelvételezéseket. Jogosan tekintjük tehát Dicenty Dezsőt a magyar

szőlészeti talajtan megalapozójának. Közbevetőleg jegyzem meg, ma is nagy szükség lenne a mai Magyarország borvidékein a szőlőtalajaink újraértékelésére, mert ezek a talajok, az ember által jelentősen átalakult (meliorált), un. antropomorf talajokká váltak.

A szőlőtalajok felvételezése mellett a gyakorlati szőlőművelés növényvédelmi kérdéseivel is behatóan foglalkozott. A szőlőperonoszpóra elleni védekezés megalapozásához megteremti a hazai rézgálicgyártás feltételeit, valamint a filoxéra elleni, akkor egyedül hatékony eljáráshoz szénkéneggyárat hoz létre Balatonedericsen. Érdekes, hogy a település helytörténeti, levéltári kutatásai egy külön tanulmányt szenteltek ennek, az egyes épületeiben ma is létező gyárnak, ahol a termelés (igaz nem a filoxéra ellenei védekezésre, hanem a műselyem gyártásához) 1968-ban szűnt meg.

Az alapító Istvánffy Gyula intézettől történő, 1915-ös távozása után, az általa indított szőlő keresztezéses nemesítése témakört Dicenty Dezsőre bízta. Dicenty felismerve az új alanyfajták előállításának égető szükségességét, a témakört az alanyfajták nemesítése irányába tolta el. A nemesítési cél a sekély rétegű, száraz-meszes, továbbá nyirkos-meszes talajok számára megfelelő, jó affinitású, korán érlelő és termékeny alanyfajták előállítása. Sajnos ez a nemesítési cél még ma is aktuális, gondoljunk csak az egyes években, a dombtetőkről napraforgó táblákra hasonlító, sárguló szőlőültetvényekre a Balaton-felvidék egyes termőhelyein.

Szintén a témakörhöz kapcsolódik talajtani oldalról az úgynevezett aktív, vagyis fiziológia mésztartalom meghatározási módszerének a kidolgozása, amit ma is használunk az egyes alanyok mésztűrő képességének a meghatározásához.

1920-ban vette át az I. világháború után szétzilált, önálló intézeti létében is veszélyeztetett Ampelológiai Intézet vezetését, először, mint kísérletügyi igazgató, majd, mint főigazgató. Az Intézet önállóságát megőrizve, annak tevékenységét átszervezte, a szőlészeti és borászati kutatásokat a szőlőtermesztők és a borászati gyakorlati igények kielégítése irányába terelte, miközben az elméleti kutatások (ma alapkutatásnak mondanánk) végzését is biztosította. Ez a megközelítés napjainkban is aktuális, mert a most indított Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ kutatóintézetei is elsősorban gyakorlatorientált (tehát alkalmazott) kutatást kell, hogy végezzenek.

Főigazgatói működése alatt ez az irány jól érzékeltethető néhány általa előtérbe helyezett témából, így pl. a must eltarthatóság technológiájának kidolgozása, a must fogyasztás elősegítése, a borászati melléktermékek hasznosítása, a törköly, a szőlőmag értékeinek a kihasználása, ehhez az Állami Borkősavgyár megalapítása Budafokon. Gondoljunk bele, ma is újra reneszánszát éli a pasztörözéssel előállított must, ill. szőlőlé készítése, a szőlőmagból készült termékekről nem is beszélve.

Az Intézetben végzett fáradhatatlan munkája mellett oktat is a Felsőbb Szőlő- és Borgazdasági Tanfolyamon, sőt annak igazgatói feladatait is ellátja egy időszakra.

Az Ampelológiai Intézetben végzett kutatói, kutatásszervezési és az oktatásban végzett tevékenysége mellett, részt vesz a szőlő-bor ágazat hazai és nemzetközi intézményrendszerének a kialakításában, illetve működtetésében. Létrehozza és az intézetben otthont ad az Országos Borellenőrző Bizottságnak, egyik alapítója Párizsban az OIV-nek. Az itt végzett munkájának az elismeréseként 1939-ben, a francia köztársasági elnöktől megkapja a francia becsületrend parancsnoki fokozatát.

Látásának romlása miatt, 22 évnyi irányítói munka után 1942-ben kénytelen volt nyugállományba vonulni. Idős korára azonban nem adatott meg Neki a jól kiérdemelt nyugalmas élet, mert 1945 után Budapestről kitelepítették és teljes mellőzés közepette Balatonfüreden – ahol kis szőlője volt – élt nagyon szűkös körülmények között feleségével. Felesége halála után világtalanul, teljesen kiszolgáltatva tengette életét. 1965. április 25-én halt meg Balatonfüreden, ahol a református temetőben jeltelen sírban lelt örök nyugalomra. Petrőcz László nagytiszteletű lelkész és Koczor Kálmán szőlész-borász, a fellelhető nyilvántartások alapján felkutatták sírját és Kiss Ervin elődömmel együtt egy emlékkövet állítottak a sír fölé, így mára már leróhatjuk kegyeletünket sírjánál.

Végül engedjék meg, hogy elmondjam gondolataimat arról, hogy a lassan 120 éve alapított Ampelológiai Intézet, annak a jogutódai, ill. szellemi jogutódai (hiszen a mai SzBKI hálózat is egyértelműen így deklarálja magát) történelme során, bizonyos időszakonként újra és újra a megsemmisülés határára került, de eddig az utolsó pillanatban mindig újra tudott szerveződni és tudta szolgálni a magyar szőlészet-borászat ügyét.

Az elmúlt évtizedek többszöri, rossz átszervezéseinek köszönhetően a ma még létező SzBKI hálózat is majdnem a megsemmisülés határára került. Most érezhető az a kormányzati szándék, hogy ezt a viszontagságos sorsú hálózatot a NAIK-on belül újra egy országos intézetté szervezze. Bár a régi nagy intézet méretéhez, infrastruktúrájához nem, de szellemiségéhez visszatérhetünk. Mennyivel könnyebb lenne azonban teljesíteni ezt a feladatot, ha ma is lenne egy Dicenty Dezsőnk!!